

Transitievisie Warmte Beemster en Purmerend

Plan van aanpak

17 maart 2020

Inhoudsopgave

- 1. Inleiding**
- 2. De aanpak**
- 3. Opzet Transitievisie warmte**
- 4. Organisatiestructuur**
- 5. Besluitvormingstraject**
- 6. Participatie en Communicatie**

1. Inleiding

Om de gehele gebouwde omgeving aardgasvrij in te richten hebben gemeenten de opdracht gekregen uiterlijk 2021 een Transitievisie Warmte (TVW) op te leveren (Klimaatberaad, 2018). In deze visie geeft de gemeente een tijdspad op wijkniveau voor het gefaseerd afkoppelen van de gebouwde omgeving, zodat Nederland in 2050 volledig aardgasloos is. Voor wijken die vóór 2030 van het gas afgesloten worden, moet daarnaast in beeld gebracht worden op welke alternatieve warmtebron (all-electric, warmtenet, geothermie etc.) deze worden aangesloten. Het grootste deel van de energievraag van de gebouwde omgeving bestaat uit warmte, vandaar dat er ook vaak wordt gesproken van de warmtetransitie.

Het gebied van Beemster en Purmerend kenmerkt zich door diversiteit. Beemster is een werelderfgoed en bestaat grotendeels uit landelijk gebied, met woonkernen in Zuidoost- en Middenbeemster en lintbebouwing in West- en Noordbeemster. Beemster kent beperkingen in de ondergrond door de gaswinning. Purmerend is dichter bebouwd en heeft een van Nederlands grootste warmtenetten liggen in de stad. Gezamenlijk beslaan de gemeenten een oppervlak van 97 km² en huisvesten zij een kleine 90.000 inwoners die in circa 40.000 woningen wonen.

De route naar een duurzaam gebouwde omgeving vraagt om de transformatie van de huidige energie-infrastructuur naar een toekomstbestendige infrastructuur en de uitfasering van aardgas in de gebouwde omgeving. Een van de stappen hierin is een 'Regionale Energiestrategie' (RES). Deze wordt momenteel opgesteld voor de (deel)regio Zaanstreek-Waterland. De RES geeft inzicht in de bronnen van (duurzame) warmte en elektriciteit. Deze input is nodig voor het opstellen van een definitieve TVW. De TVW zal, overigens net als de RES, aan de eisen van de omgevingswet moeten voldoen. Daarnaast wordt de verdeling van de bronnen en warmtevraag vastgelegd in de omgevingsvisie van gemeenten en provincie. In de Omgevingsvisie worden de ruimtelijke consequenties in een gebied specifiek inzichtelijk gemaakt en in samenhang gezien met andere thema's zoals klimaatadaptatie, geluid en natuur. De visie wordt verder uitgewerkt en geconcretiseerd in Omgevingsplannen, waar Warmteplannen een onderdeel van zullen zijn.

Adviesbureau DWA zal de Transitievisie Warmte voor Beemster en Purmerend opstellen. Zij heeft in opdracht van Stadverwarming Purmerend al in 2016 een

kansenstudie naar een aardgasloos Purmerend uitgevoerd en de gemeente Purmerend in 2017 geadviseerd over de keuze van de pilotwijk en proeftuin aardgasvrij.

Officieel moet de TVW eind 2021 bestuurlijk zijn vastgesteld met een scope die tenminste tot 2030 loopt. Dit maakt het logisch om voor de fusiegemeenten nu één gezamenlijke TVW op te stellen. Omdat er in november 2021 verkiezingen plaatsvinden in Beemster en Purmerend is er voor gekozen de TVW Beemster en Purmerend eind 2020 aan de gemeenteraden ter vaststelling aan te bieden. Waarna er nog een jaar de tijd is om de wijkuitvoeringsplannen (WUP's) voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan door de gemeenteraden te laten vaststellen.

2. De Aanpak

2.1 Inleiding

De aanpak kent drie fasen: huiswerk op orde, van grof naar fijn en botsproef. De eerste fase levert een eerste (concept) TVW op: versie 0.1 (het eerste 'huiswerk' is gedaan). In werksessies met relevante stakeholders wordt daarna in de tweede fase de warmtevisie steeds verder van grof naar fijn aangescherpt. Keuzes worden letterlijk zichtbaar en achterliggende aannames en onderbouwing vinden uiteindelijk hun plek in een schriftelijke rapportage. In fase 3 wordt in een 'botsproef' getest of wat er dan ligt, aansluit bij de RES Zaanstreek-Waterland, bij het Klimaatakkoord en bij de verwachtingen van de partners en de respectievelijke raden.

2.2 Fase 1: huiswerk op orde

Bestaande studies, kaarten, data en uitgangspunten worden kritisch beoordeeld en waar nodig aangevuld met ontbrekende of actuele data om te komen tot een scherp en gedeeld technisch-inhoudelijk beeld van de huidige situatie, wat de opgave is en wat de strategische vragen dan zijn.

Dit levert een eerste grove TVW op met een alternatief per buurt en de logische volgorde van de buurten. Hieraan zijn nog geen concrete jaartallen gekoppeld, dit gebeurt in fase 2. Het resultaat van deze fase is een TVW versie 0.1. Parallel hieraan richten wij het proces met stakeholders in en maken wij afspraken over de samenwerking.

2.2 Fase 2: van grof naar fijn

In deze fase wordt de TVW 0.1 in werksessies met de stakeholders stap voor stap verder uitgewerkt. Op basis van de eigenschappen van de regio, gemeenten en buurten, de (verwachte) energievraag en de (mogelijke) alternatieven voor warmte, ontstaat een steeds concreter beeld van het best beschikbare alternatief voor aardgas en de meest kansrijke terugvaloptie. Daarbij worden ook de uitgangspunten, belangen en principes die vanuit stakeholders worden ingebracht in het afwegingskader steeds concreter.

Samen met stakeholders worden uitgangspunten steeds tegen elkaar afgewogen.

Hierbij valt te denken aan: pragmatisch versus strategisch, kosten versus beschikbaarheid en korte termijn versus lange termijn. Het is een iteratief proces met snelle terugkoppeling, waarin de actuele kennis uiteindelijk stolt een nieuwe (concept 0.2) versie van de TVW.

2.3 Fase 3: Botsproef

De laatste fase is bedoeld als 'final check', waarin versie 1.0 wordt geconfronteerd met de nationale Leidraad en met de RES. Ook wordt deze versie voor een laatste toets bij de stakeholders en andere eventuele belanghebbenden voorgelegd en er wordt gecontroleerd of er geen 'losse eindjes' zijn blijven liggen.

3. Opzet Transitievisie Warmte

3.1 Inleiding

Met het ontwikkelen van een haalbare en gedegen TWA ontstaat er voor Beemster, Purmerend en stakeholders duidelijkheid, zodat de investeringen en planningen hierop kunnen worden afgestemd.

Dit vereist dat de TWA :

1. inzicht biedt in de toekomstige warmtevraag;
2. inzicht geeft in de technisch beste warmteoplossingen per wijk of buurt;
3. een prioritering en mogelijke volgorde biedt voor de uitfasering van het aardgas voor de wijken of buurten van de gemeenten;
4. beantwoordt aan (de hoofdlijnen van) het Klimaatakkoord;
5. gedragen wordt door de gemeenten en stakeholders.

3.2 Opzet

In de Transitievisie Warmte komen de volgende onderwerpen terug:

1. Waarom deze transitievisie warmte?

In de visie wordt richting gegeven hoe we Beemster en Purmerend in de toekomst gaan verwarmen zonder aardgas. Wat zijn de ambities? Landelijke ambities (klimaatakkoord), regionale ambities en onze ambitie(s) .

2. Wie hebben er allemaal meegewerkt?

Met welke partners is de visie opgesteld en hoe is dat georganiseerd. Hoe zijn de bewoners betrokken in het samenstellen van deze visie?

3. Belangrijke uitgangspunten/randvoorwaarden

Welke uitgangspunten hanteert de gemeente samen met de stakeholders. Dit geeft richting voor de te maken keuzes bij iedere buurt/wijk.

4. Inzicht in de transitie naar aardgasvrij

Voor welke opgave staan we? Om hoeveel woningen, bedrijven en instellingen gaat het? Wat kan het reduceren van de warmtevraag bijdragen (isoleren e.d).

5. Duurzame alternatieven voor aardgas

In dit hoofdstuk worden de verschillende aardgasvrije verwarmingstechnieken behandeld die een mogelijke oplossing kunnen zijn en hoe het aanwezige warmtenet verduurzaamd gaat worden (van het gas af gaat).

6. Bewoners

De impact van de warmtetransitie voor bewoners is voor iedereen verschillend. Dat hangt af van type woning, of ze huurder of eigenaar zijn en is afhankelijk van de uiteindelijke aardgasvrije oplossing.

7. Kosten voor de warmtetransitie

De warmtetransitie is een ingrijpend proces waarbij geïnvesteerd moet worden in de woningen, de energie infrastructuur wordt aangepast en de gasketel wordt vervangen. In dit hoofdstuk wordt een eerste inschatting gemaakt van de totale kosten om alle woningen op een duurzame warmtebron te krijgen.

8. Wijk voor wijk

Een volgorde wanneer met welke wijk of buurt gestart wordt en het streven om de uitvoering gerealiseerd te hebben. Waarbij aangegeven wordt op grond waarvan deze keuze gemaakt is en of er werkzaamheden boven en/of onder de grond in de planning zitten.

9. Samen aan de slag (uitvoeringsstrategie)

Een beschrijving hoe de we ervoor gaan zorgen dat de warmtetransitie ook echt op gang komt. Met onder andere aandacht voor de afstemming met en tussen de bewoners & gebouweigenaren, energieleveranciers & beheerders van de infrastructuur, marktpartijen nodig voor de daadwerkelijke verbouwing en overheden.

4. Organisatiestructuur

4.1 Inleiding

De wethouders energietransitie van Beemster en Purmerend zijn bestuurlijk opdrachtgever voor de TVW en in die hoedanigheid bestuurlijk verantwoordelijk voor de uitvoering van het plan van aanpak. De TVW zal binnen het programma duurzaamheid worden gerealiseerd, waarvoor de programmanager als ambtelijk opdrachtnemer zal fungeren en dus eindverantwoordelijk is. De colleges van Beemster en Purmerend stellen de concept TVW vast en leggen deze aan hun eigen gemeenteraad voor. De gemeenteraden van Beemster en Purmerend dienen de TVW uiterlijk december 2021 vast te stellen.

4.2 Projectstructuur

De projectstructuur is als volgt ingericht:

Stuurgroep TVW

De stuurgroep fungeert als coördinatieorgaan en bestuurlijk regisseur van de uitvoering van het Plan van Aanpak. Dilemma's vanuit de op te richten werkgroep en besluiten die genomen moeten worden, worden aan de stuurgroep voorgelegd. Besloten is deze rol bij de Stuurgroep Energietransitie onder te brengen. Deze stuurgroep bestaat uit de wethouder energietransitie van Beemster en Purmerend, bestuurders van SVP, Liander en de woningbouwcorporaties. Ook maakt de programmamanager duurzaamheid deel uit van deze stuurgroep en kan de projectleider vanuit DWA worden toegevoegd als adviseur. Elk van de leden van de stuurgroep borgt het informeren van de eigen organisatie. Onderwerpen die de TVW aangaan

kunnen naar bevind worden geagendeerd voor deze stuurgroep. De wethouder Energietransitie van Purmerend is voorzitter, bij zijn afwezigheid is dit de wethouder energietransitie Beemster.

Projectgroep TVW

De projectgroep is verantwoordelijk voor de procesbewaking m.b.t. de op te stellen TVW en de daarmee samenhangende processen en activiteiten. Dit team is het eerste portaal voor elke nieuwe versie van de TVW.

Zij bestaat uit de projectleider TVW van de gemeente, de projectleider van DWA, de gemeentelijke communicatieadviseur en de verschillende ambtelijke contactpersonen binnen de gemeentelijk organisatie. De projectgroep wordt voorgezeten door de gemeentelijk projectleider TVW.

Werkgroep TVW

Samen met de voornaamste partners/stakeholders Liander, SVP, woningcorporaties, ondernemers (waaronder CONO Kaasmakers) wordt een 'Werkgroep TVW' gevormd. Deze kan naar inzicht en in overleg verder uitgebreid worden. De werkgroep ziet toe op een integrale benadering van de TVW en borgt de inbreng van de verschillende deelnemers. Daarnaast bereidt de werkgroep de eventuele vergaderingen van de stuurgroep voor. Zij komt naar bevind bij elkaar en het voorzitterschap wordt ingevuld door de projectleider vanuit DWA. De projectleider TVW vanuit de gemeente treedt op als secretaris van de werkgroep.

5. Besluitvormingstraject

5.1 Inleiding

Ambtelijk trekken Beemster en Purmerend samen op in de opdrachtverlening voor dit traject. Over een relatief korte periode wordt veel gevraagd van de ambtelijke organisatie, twee besturen en gemeenteraden. Hoewel uiteraard gestreefd wordt naar een realistische planning aan het begin van het proces, houden wij rekening met uitloop en niet te voorspellen ontwikkelingen. Door ruim tijd uit te trekken en door het gewicht van het werk in fase 1 en 2 te leggen, houden wij fase 3 over als 'buffer'.

5.2 Fase 1

Deze fase wordt expliciet afgesloten met een (concept) versie 0.1 van de TVW en een onderliggende rapportage van bijbehorende afwegingen, aannamen en uitgangspunten. Daarnaast ontstaat duidelijkheid over waar wij ons op dit moment in het proces bevinden en of er voldoende voortgang wordt geboekt. Na het informeren van de besturen zal er een, al dan niet gezamenlijke, presentatie aan de raadscommissies van Beemster en Purmerend worden gegeven om hen mee te nemen in het verder te doorlopen proces en inzicht te bieden op basis van welke criteria de uiteindelijk afweging zal worden gemaakt welke wijk of buurt wanneer van het aardgas af zou moeten gaan.

5.3 Fase 2

Aan het einde van fase 2 staat het fundament voor de TVW Beemster-Purmerend in versie 0.2. Ook deze zal gedeeld worden met colleges en raadsleden. De precieze invulling vindt in overleg met de portefeuillehouders

plaats. Doel is om colleges en raden op de hoogte te brengen van de contouren van de TVW en draagvlak te behouden voor het vervolg.

5.4 Fase 3

De beide gemeenteraden zullen de Transitievisie Warmte uiteindelijk vaststellen. Aan het einde van fase 3 is er daartoe sprake van een breed gedragen visie en realistisch beeld van het maatschappelijk draagvlak. De portefeuillehouders hebben een beeld van de mogelijke keuzes en de onderliggende onderbouwing om tot het aardgasvrij maken van de verschillende wijken/buurtten over te kunnen gaan. Beide colleges zijn vervolgens in staat om op basis van een goed onderbouwd advies de buurtten aan te wijzen die als eerste van het gas af zouden moeten gaan en deze keuze(s) aan de gemeenteraden voorleggen.

Planning Bestuurlijke besluitvorming

	College(s)	Gemeenteraden
Plan van Aanpak	Vaststellen 17-03-2020	Informeren Brief 17-03-2020
Einde fase 1: (concept)versie 0.1	Presentatie april 2020	Presentatie april 2020
Einde fase 2: (concept)versie 0.2	Informeren juni 2020	Informeren juni 2020
Einde fase 3: versie TVW 1.0	Vaststellen 15-09-2020	Presentatie okt.2020
		Vaststellen okt.2020
Vaststellen WUP's	Vaststellen oktober 2021	Vaststellen oktober 2022

6. Participatie en Communicatie

6.1 Inleiding

De TVW is geen doel op zich, maar moet ook leiden tot een beweging in de samenleving. Om deze beweging tot stand te brengen, is het cruciaal belanghebbende partijen actief te betrekken: van informeren tot het mede vormgeven, monitoren en evalueren van de plannen. Door in contact te blijven met alle belanghebbenden en partijen zelf informatie te laten aandragen ontstaat er bovendien een gezamenlijk en volledig beeld van de warmtetransitie.

In processen zoals deze gaan communicatie en participatie hand in hand. Participatie start vaak al met een meer mondelinge en persoonlijke wijze van communiceren. Zeker als het om participatie met/door bewoners gaat, is er lastig een grens te trekken tussen beide disciplines.

6.2 Participatie

De te betrekken stakeholders in dit proces zijn in ieder geval de partners die wij al kennen: de woningcorporaties, de netbeheerder Liander, Stadsverwarming Purmerend (SVP), Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Opgewekt in Purmerend en PRO. Voor Beemster zal daarnaast LTO, Beemster Ondernemers en de CONO Kaasmakers worden uitgenodigd. Hoe verder wij in het proces komen, hoe dichter wij naar de afzonderlijke buurten toe bewegen om daar relevante partners te betrekken bij en te bevragen over de TVW en vooral (concept) WUP's.

Naast de professionele stakeholders en eventuele stakeholders in de vorm van belangengroeperingen, zijn bewoners een cruciale partij in de TVW. Zij bewonen immers de panden die binnen de planning van de overheid al dan niet van het gas af gaan. Bewoners brengen daarom een invalshoek binnen die vanuit de andere perspectieven ontbreekt.

Fase 1: huiswerk op orde

In fase 1 zal gekeken worden welke andere stakeholders er eventueel zijn, wat hun relevantie is, hoe zij tegen de warmtetransitie aankijken, welke eventuele initiatieven of activiteiten er al zijn waarbij mogelijk kan worden aangehaakt en met welke organisaties dan kan worden samengewerkt. In deze fase zal ook de werkgroep starten om uiteindelijk na meerdere sessie te komen tot een TVW 0.1

Fase 2: van grof naar fijn

In fase 2 zullen sessies met stakeholders worden gecontinueerd om uiteindelijk te komen tot een TVW 0.2. Het zijn feedback loops, waarin steeds direct inzichtelijk wordt gemaakt wat de consequenties zijn van het draaien aan de verschillende knoppen (kosten, volume etcetera). De TVW wordt daarmee adaptief genoeg om afgewogen keuzes te maken als de kans zich voordoet.

Daarnaast kunnen in deze fase op enig moment ook belanghebbenden zoals maatschappelijke organisaties, specifieke ondernemingen (bv Rabobank), scholen en bewonersorganisaties aangesloten. Om er achter te komen hoe zij aankijken tegen de warmtetransitie en wat daarbij hun vragen, eisen, wensen en behoeften zijn. Hierbij maken wij een afweging van partijen die nuttig zijn om erbij te betrekken en hun democratische legitimiteit om mee te denken over de TVW. Met andere woorden: vertegenwoordigen zij ook echt een relevante achterban? Daarnaast zou het kansrijk of relevant kunnen zijn dit aan te vullen met informatie- of inloopavonden en/of een brede online peiling.

Fase 3: final check

In fase 3 ligt de nadruk (nog), meer dan in de vorige fasen, op het toetsen van de laatste conceptversie bij stakeholders en andere eventuele relevante belanghebbenden: te denken valt aan bewonerscollectieven, huurdersverenigingen (bv Interwhere), VvE's, investeerders, vastgoedeigenaren etcetera.

Dit doen we langs twee lijnen:

1. de buurten die vooralsnog vóór 2030 op de route liggen;
2. de buurten die daarna tot 2050 op de route liggen.

Voor de eerste categorie inventariseren wij welke stakeholders en belanghebbenden veel impact of omvang hebben, of er om wat voor reden ook toe doen in de betreffende buurten. In 'final check'-sessies bespreken wij de laatste conceptversie van de TVW, inclusief de onderliggende aannames en uitgangspunten. Bij deze sessies zijn idealiter ook partners uit de werkgroep TVW aanwezig om het doorlopen traject en de gemaakte keuzes toe te lichten. Deze sessies zijn de final check voor de TVW en het startpunt voor de hierna per buurt of wijk uit te werken uitvoeringsplannen.

Voor de tweede categorie buurten doen wij een zelfde scan, maar gaan wij minder intensief in gesprek. De nadruk ligt hier meer op informeren. Hoewel de concept TVW laat zien dat deze buurten niet op korte termijn van het aardgas gaan, wil dat niet zeggen dat de eigenaren-bewoners en andere vastgoedeigenaren nog niets kunnen doen. Het terugbrengen van de warmtebehoefte door bijvoorbeeld isoleren zou een goede actie kunnen zijn, waarmee niet gewacht hoeft te worden. De gemeentelijke communicatiekanalen en die van partners bieden een uitstekend platform voor kennisverspreiding daarover.

6.3 Communicatie

De TVW gaat bewoners en gebouweigenaren inzicht geven in de planning en de mogelijke alternatieve oplossingen voor aardgas. Het is van groot belang hen te informeren over de voortgang van de ontwikkeling van de warmtevisie, hoe deze tot stand is gekomen en met wie en wat de resultaten voor hen betekenen. Het is belangrijk dat het voor bewoners en gebouweigenaren duidelijk is op welk moment in het proces zij (nauwer) betrokken gaan worden en wanneer zij mogen meedenken over de definitieve alternatieve energie-infrastructuur (bijvoorbeeld bij het opstellen van de uitvoeringsplannen). De communicatie is er daarnaast op gericht om de participatie op gang te brengen.

Daarvoor is het nodig dat bewoners en ondernemers op de hoogte zijn van:

- De impact van de TVW voor de gemeente.
- De impact van de TVW voor henzelf.

- De rol die zij bij de totstandkoming van de TVW hebben en het opstellen van WUP's
- De mate waarin en de manier waarop zij de TVW en WUP's kunnen beïnvloeden

Vanuit de derde en vierde bullet is het denkbaar dat er bewoners opstaan, al dan niet georganiseerd, om te participeren in het proces. Deze bewoners kunnen de status van een stakeholder krijgen, eventueel alleen op vooraf bepaalde onderdelen. Dit vraagt een behoorlijk commitment en consistentie. De uitkomsten daarvan zijn niet maatgevend voor de perceptie van de totale inwonersgroep.

Een bewoner krijgt immers niet het mandaat besluiten voor zijn/haar bureu te nemen. Dit is oplosbaar door per processtap de uitkomsten via een online peiling / digitaal panel / oid voor te leggen aan de totale gemeente. Ter voorbereiding van een dergelijke peiling zijn bewonersbijeenkomsten denkbaar. Zo ontstaat breder commitment en markeert de gemeente de stappen voorwaarts. Ook is het op deze manier mogelijk om een fase af te sluiten en te markeren als afgesloten.

Tussentijds kan, met name vraaggestuurde, berichtgeving via de socials van de gemeente, via lokale en regionale media en via een van de websites plaatsvinden. Hierdoor blijft het voor alle inwoners en ondernemers mogelijk om het proces te volgen.

Aan het eind van het proces kan, voordat de besluitvorming in de raad plaatsvindt zowel ten aanzien van de TVW (eind 2020) als de WUP's (eind 2021) een grote (of enkele kleine) bewonersbijeenkomsten worden georganiseerd.

Het is denkbaar dat de energietransitie onderwerp wordt van de verkiezingen. Neutraal, eerlijk, transparant en betrouwbaar communiceren is dan essentieel. Dit vraagt bovendien om duidelijkheid in het woud van energiecommunicatie.